

ת"פ 47747/06/23 - מדינת ישראל נגד צאבר אבו עאבד (במעצר)

בית משפט השלום בטבריה

ת"פ 47747-06-23 מדינת ישראל נ' אבו עאבד(אסיר)
תיק חיצוני: 214446/2023

לפני **כבוד השופט, סגן הנשיא יריב נבון**
המאשימה **מדינת ישראל**
נגד
הנאשם **צאבר אבו עאבד (במעצר)**
המאשימה: באמצעות עו"ד מיכל יובל רווה ועו"ד מאור מזרחי
הנאשם: באמצעות עו"ד סוהאד אגא ועו"ד אלעד בלעיש
החלטה

1. לפניי בקשת הנאשם לקבלת חומר חקירה, במסגרתה התבקשתי להורות למאשימה להמציא לעיון ההגנה את "מלוא ההנחיות/נהלי העבודה של מז"פ - מעבדת טביעות אצבע, המתייחסים לאופן ביצוע כל שלבי הבדיקה החל מהשלב הראשון וכלה בשלב אשרור חוות הדעת של המומחה".
2. נגד הנאשם הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של כניסה לישראל שלא כחוק והתפרצות למקום מגורים. הראיה העיקרית, ולטענת ב"כ הנאשם היחידה, הקושרת אותו למיוחס לו הינה טביעת אצבע, ולכן נטען כי נהלי העבודה הפנימיים של מעבדת ט.א. הינם חומר חקירה רלוונטי להגנתו של הנאשם ובאמצעותם תוכל ההגנה לבדוק האם חוות דעתה של המומחית שהעידה תקפה, מהו משקלה והאם ניתן להסתמך עליה כראיה יחידה.
3. המאשימה התנגדה לבקשה. לשיטתה כלל לא מדובר ב"חומר חקירה" אלא בנהלי עבודה פנימיים של המעבדה אשר מהווים תרשומת פנימית שאין להגנה כל זכות עיון בהם. המאשימה הוסיפה כי חומר החקירה הרלוונטי, דהיינו תיק העבודה של המומחית וממצאיה, הועברו להגנה והיוו בסיס לחקירתה הנגדית. מעבר לכך עסקינן במסע דיג שאין לאפשרו ולכן יש לדחות את הבקשה.
4. בהתאם להחלטתי, העבירה המאשימה לעיוני במעטפה סגורה את נהלי העבודה הפנימיים של מעבדת ט.א. במז"פ.
5. לאחר ששמעתי את טענות הצדדים, עיינתי בנימוקיהם בכתב ובאסמכתאות השונות, אני קובע כי דין הבקשה להידחות.

נוהלי עבודה כחומר חקירה - דיון והכרעה:

עמוד 1

6. זכות העיון בחומר חקירה מהווה חלק מזכותו של הנאשם למשפט הוגן. לפיכך, למונח "חומר חקירה", ניתנה פרשנות מרחיבה. לניתוח נרחב של הסוגיה ושל ההבדלים בין סעיף 74 לבין סעיף 108 לחסד"פ, ראו: בש"פ 8252/13 **מדינת ישראל נ' ליאל שיינר ואח'** (מיום 23.1.2014).
7. בבש"פ 9322/99 **מסארווה נ' מדינת ישראל** (מיום 6.2.2000), נקבע כי ביסוד זכות העיון בחומר החקירה עומדת זכותו של נאשם למשפט הוגן. לכן, יש להעביר לעיונו כל חומר שקשור באופן ישיר או עקיף לאישום ונוגע ליריעה הנפרשת. קביעה מהו חומר חקירה צריכה להיות מודרכת על ידי כללי השכל הישר. אולם לצד שיקול הדעת האמור, אין להפליג למרחקים ולכלול במונח של "חומר חקירה" ראיות שהרלוונטיות שלהן למקרה הנדון היא רחוקה ושולית (ראה בג"צ 233/85 **אל הוזייל נ' משטרת ישראל** (מיום 6.11.1985)).
8. בענייננו, בצד זכותו של הנאשם לקבל את מלוא חומר החקירה אשר עשוי להועיל להגנתו, עומדים אינטרסים ציבוריים חשובים המחייבים בחינה עניינית בכל מקרה לגופו באם אכן זכות הנאשם לעיון בחומר החקירה ולמיצוי הגנתו גובר על אינטרסים ציבוריים אלה. בכללם פגיעה בעבודת המשטרה, הפרקליטות והמעבדות השונות האוספות ובודקות ממצאים בכל התחומים.
9. המחלוקת לגבי תחולת סעיף 74 או סעיף 108 לחסד"פ קיימת במצב בו החומר המבוקש נמצא ברשותו של צד שלישי ולא בתיק החקירה, כבמקרה שלפניי. עסקינן בנוהלי עבודה המצויים ברשותה של המעבדה הרלוונטית. ב"כ הנאשם הכתירו את בקשתם בכותרת "**חומר חקירה**" אך הגדרה זו אינה נכונה במקרה זה. יש להבחין בין הנחיות המפורסמות לכלל הציבור, ובהקשר זה טענו ב"כ הנאשם כי לא לכך הם מכוונים, לבין הנחיות או נהלים פנימיים של המעבדה המפרטים את האופן שבו יש לבצע את הבדיקות השונות, תיעודן ואישורן. לכך מכוונים ב"כ הנאשם. הכתרת בקשה בכותרת מסוימת, לעיתים לצרכים שאינם ממין העניין (כגון, מיצוי הזכות להגשת ערר על החלטה בעניין חומר חקירה), אינה חזות הכל. בית המשפט הוא זה אשר בוחן את הבקשה ומכריע האם הכותרת שניתנה לה נכונה, ומכאן נגזרות זכויות נוספות לפי חוק. במקרה דנן, מדובר ללא ספק בבקשה לפי סעיף 108 הנוגעת למסמכי עבודה פנימיים של המעבדה בה עובדת המומחית שהעידה מטעם המאשימה, ולא בחומר חקירה.
10. קביעה אפרוורית כי נוהל עבודה פנימי כללי הינו "חומר חקירה" ולכן יש להעבירו לעיון ההגנה, אינה עומדת במבחנים אשר נקבעו בפסיקת בתי המשפט בעניין זה. לא למותר לציין, כי ב"כ הנאשם מימשה את זכותה לחקור את המומחית מטעם המאשימה בחקירה נגדית, דהיינו את עורכת הבדיקות וחוות הדעת, ושמעה מפיה כיצד הן נערכו ועל מה מבוססת חוות דעתה. בעדותה אף פירטה המומחית אודות האופן שבו בוצעו הבדיקות ושלבי הבדיקה ולמעשה התייחסה, בין אם במפורש ובין אם בן השיטין, לנהלי העבודה שהדריכו אותה.
11. בהקשר זה יודגש כי אם מתבקש חומר מסוים במסגרת חקירת עד ובזיקה אליה (ככל שמתבקש), יכול ביהמ"ש הדין בתיק העיקרי להעריך אם אמנם מדובר בחומר הדרוש, עניינית, להגנת הנאשם, על אף כלליותו, אם לאו. בהקשר זה נפסק בעניין שיינר כך:

"לא מצבו של המותב בתיק העיקרי, הנדרש ליתן החלטה על פי סעיף 108 לחסד"פ, כמצבו של השופט הדן בבקשה לפי סעיף 74 לחסד"פ. המותב בתיק העיקרי כבר שמע חלק מהעדויות והוא בקיא בפרטי התיק ובניואנסים השונים. ככל שקו ההגנה של הנאשם כבר נחשף - בהנחה שהנאשם השיב בפירוט לכתב האישום או שכבר מסר עדותו - המותב יכול להעריך טוב יותר את הרלבנטיות ואת משקל החומר להגנת הנאשם. לא כך השופט שדן בבקשה לפי סעיף 74, המסתמך על הראיות הגולמיות, ולעיתים אף קו ההגנה של הנאשם טרם התברר לו, כך שיכולתו להעריך את הרלבנטיות של החומר ומשקלו להגנת הנאשם נמוכה יותר."

12. בקשת הנאשם במקרה דנן לקבלת נוהלי עבודה של מעבדת ט.א. במז"פ, הינה בקשה לקבלת מסמכים פנימיים אשר נועדו להדריך את מומחי ועובדי המעבדה בבואם לבצע את מלאכתם, ללא קשר להליך זה או אחר. מדובר בנוהל אחיד לעבודת המעבדה בכללותה. במקרה דומה בו התבקש בית המשפט להורות על העברת נוהלי העבודה של המעבדה לזיהוי פלילי נפסק:

"לטעמי, יש להבחין בין חומר כללי, המשמש את המעבדות השונות, ובין חומר ספציפי, הנוגע לבדיקות שנערכו במקרה הנדון. את החומר הספציפי, הנוגע לבדיקות שנערכו בענין הנדון, יש לכלול במונח "חומר חקירה" ואילו החומר הכללי, לא יכלול במונח "חומר חקירה", אלא אם הנאשמים יצביעו על טענות ספציפיות, המצביעות על הצורך בחומר זה לשם הגנתם. בטענות כלליות לא יהא די, בוודאי לא כאשר מביאים בחשבון את הסרבול המיותר של ההליך המשפטי שייגרם כתוצאה מכך וההכבדה על הליכים משפטיים נוספים בהם כוללות ראיות התביעה חוות דעת מעבדתיות, מסוגים שונים, וכן את האינטרס הציבורי בפעולתן התקינה של המעבדות השונות ושל גורמי החקירה והתביעה, כמו גם בתי המשפט. פעילותם התקינה של כל אלה מצויה בליבת האינטרס בקיומו של הליך שיפוטי יעיל והוגן, שהוא לא רק אינטרס של הציבור, אלא גם של נאשמים אחרים."

(ראה ע"ח 18654-11-14 (מחוזי חיפה) המשרד להגנת הסביבה תל אביב נ' חברת מחצבות ורד (מיום 14.12.14);

לענין זה ראוי להפנות אף לדברים שנאמרו בבית המשפט המחוזי בבאר-שבע בתיק מ"ת (ב"ש) 22431/09 יוסף נחמיאס נ' מדינת ישראל (מיום 26.2.11)).

13. בענייננו, נוהל העבודה המבוקש הינו מסמך כללי, שאינו נוגע ישירות לאישום הספציפי נגד הנאשם. לא נעלמה מעיניי טענת ב"כ הנאשם לפיה הם מבקשים לבחון האם המעבדה פעלה בהתאם לנהלים. דא עקא, מדובר בטענה כללית ביותר המעלה אפשרות הגנה ערטילאית, המהווה למעשה "מסע דיג". טענה כללית זו אינה מצדיקה הכללת חומר פנימי זה בגדרו של המונח "חומר חקירה", ובוודאי שאינה עומדת אל מול האינטרסים החשובים, הנוגדים, האמורים לעיל.

14. לא זו אף זו - בית המשפט העליון כבר אמר דברו בסוגיה זו.

בבש"פ 3524/18, **מדינת ישראל נ' רדא בלאי**, (מיום 30.5.2018), נדון ערר לפי סעיף 74(ה) לחסד"פ, על החלטת בימ"ש מחוזי, בגדרה הורה ביהמ"ש לעוררת (המדינה) להעביר למשיב שני נהלים של מז"פ הנוגעים לטביעות אצבע: האחד, "נוהל תיעוד וסימון ט.א (טביעות אצבע) והוראות העבודה שצורפו לנוהל" והאחר "הנחיות עבודה לחיפוש והשוואה של טביעות אצבע". הערר התקבל. ביהמ"ש העליון קבע כי נוהל מז"פ "הנחיות עבודה לחיפוש והשוואה של טביעות אצבע", אינו מהווה "חומר חקירה" במשמעות סעיף 74 לחסד"פ ועל כן לא חלה על המדינה החובה להמציאו לעיונו של המשיב. בית המשפט העליון מצייין כי גישה זו מתיישבת עם הפסיקה בעניין אהרון, אשר תוצג להלן, בה נקבע כי "הנחיות העבודה של מעבדות הזיהוי הפלילי" הינן הנחיות פנימיות אשר אינן חומר חקירה ולכן לא חלה חובה להעבירן לעיון ההגנה.

15. בבש"פ 6717/12 **מדינת ישראל נ' ברוך אהרון**, האמור (להלן: **בש"פ אהרון**), נדון מקרה דומה בו המשיב הגיש לבית המשפט המחוזי בקשה לקבלת חומר חקירה הנוגע לבדיקה, הכולל נהלי עבודה, הנחיות פנימיות ופרוטוקולים שהנחו את המעבדה לזיהוי פלילי עת היא ערכה בדיקות רלוונטיות לחקירת המקרה. המשיב הציג בפני בית המשפט המחוזי חוות דעת שלפיה לא ניתן לבחון את תוצאות הבדיקה לולא יתקבלו אותם מסמכים, בדיוק כפי שטוענים ב"כ הנאשם במקרה שלפניי. בית המשפט המחוזי קיבל את בקשת המשיב וקבע כי יש להעביר לעיונו את החומר הנוגע לבדיקה ואת הנהלים הכלליים של המעבדה לזיהוי פלילי הנוגעים לעניין. בית המשפט העליון קיבל את ערר המדינה וביטל את החלטת בית המשפט המחוזי בקובעו:

"במקרה הנוכחי, לא מצאנו כי יש להרחיב את היקף המידע הנכלל תחת ההגדרה "חומר החקירה הרלוונטי" כך שיכלול בתוכו, באופן גורף, את המסמכים שבהם המשיב ביקש לעיין. לא עלה בידו של המשיב, על אף בקשותינו החוזרות ונשנות, ליצור לעצמו נקודת אחיזה המסבירה מדוע ברצונו לעיין בכל המידע שדרש. פרט להסבריו הנוגעים לרצונו לבחון את תפוגת החומרים שהיו בשימוש בעת הבדיקה ואת האפשרות כי לא ניתן להסתמך עליהם לפי סטנדרטיים מקובלים, לא שמענו מפיו דברים משכנעים מדוע המסמכים המבוקשים רלוונטיים וראויים להיכלל במסגרת חומר חקירה. אין באפשרות הכללית כי ייתכן וחומר החקירה יסייע בידו כדי להכריע כי מדובר במסמכים רלוונטיים, במובנו של סעיף 74 לחוק סדר הדין הפלילי. הרחבה שכזו לגישת בית המשפט לעניין חומר חקירה אינה תורמת לזכותו של הנאשם להליך הוגן והיא עלולה לפגוע בהליך הפלילי."

16. בית המשפט העליון בפסיקתו התייחס לסוגיית חשיפתם של נהלי עבודה פנימיים, הן של משטרת ישראל והן של מעבדות או גופים שונים הפועלים מטעם המדינה, וסיווגם כחומר חקירה, והאם ובאיזה אופן ייחשפו בפני ההגנה המבקשת זאת. ככלל, התגבשה עמדה לפיה, ראוי להגנה במקרה זה לנקוט במסלול המינהלי שמתווה חוק חופש המידע [לדוגמה: בש"פ אהרון; בש"פ 3581/11 בעניין אלנבארי].

17. המגמה לילך במסלול של סעיף 108 לחסד"פ, באה לידי ביטוי במיוחד כאשר החומר שנמצא בידי צד שלישי מעורר סוגיות של סודיות, חסיונות ואינטרסים מוגנים אחרים. סבורני, כי חשיפת נהלי עבודה כלליים של גוף זה

או אחר, בלא שתישמע עמדת נציג מטעמו ובלא שיישקלו כלל האינטרסים הדרושים לעניין, עלולה לגרום ל"פריצת סכר" בכך שבכל תיק בו בוצעו בדיקות מעבדה, בין אם על ידי משטרת ישראל, המכון הפתולוגי או מעבדות אחרות המספקות שירות מסוג זה, תבקש ההגנה להעביר לעיונה, כחלק מחומר החקירה, את נוהלי העבודה, אף אם אין לכך כל הצדקה או רלוונטיות לאישום או להגנת הנאשם.

18. מבלי להביע עמדה באשר ליתר טענות ההגנה במקרה דנן, אני סבור כי נוהל העבודה הפנימי של מעבדת ט.א., כשאר מעבדות מז"פ, אינו "חומר חקירה" כהגדרתו בפסיקת בית המשפט העליון, ולכן אין לנאשם זכות לעיין בו. היה על הנאשם להצביע על התועלת שעשויה לצמוח מעיונו במסמכים הפנימיים של המעבדה והוא לא השכיל לעשות כן. רצונו של הנאשם לוודא כי הבדיקות הספציפיות נערכות כשורה, מקבל מענה במסגרת תיק העבודה של המעבדה לזיהוי פלילי שהועבר לעיונו, ובמסגרת עדותה וחקירתה של המומחית מטעם המאשימה אשר העידה באופן ממצה ונשאלה שאלות רבות בהקשר זה, לרבות שאלות ישירות בנוגע לנהלי העבודה של המעבדה.

19. המבחן שנקבע לעניין זה בפסיקה הוא מבחן הנגיעה של החומר לאישום, במסגרתו נדרש "יסוד של ממש להשערה או לתקווה של הנאשם כי החומר אכן ישפיע על בירור האישום נגדו" (בש"פ 4157/00 נמרודי נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(3) 625, 632 (2000); ראו גם: בש"פ 7064/08 **מדינת ישראל נ' ברקו** ([פורסם בנבו], 13.08.2009)). לא כל השערה ספקולטיבית עשויה לשמש תשתית מספקת להגדרת חומר כ"חומר חקירה", ואין די בתקווה בלבד כי בתיק מסוים ימצא חומר שעשוי להועיל להגנת הנאשם, כדי להכניס את החומר בגדרי הגדרה זו (ראו בש"פ 9322/99 מסארווה נ' מדינת ישראל, פ"ד נד(1) 376, 382 (2000)). יש לקחת בחשבון אף את השלכות הרוחב האפשריות של החלטת בית המשפט ליתן לכול דורש זכות לעיין במסמכים פנימיים של מעבדות, וביניהן הפגיעה בשיטות העבודה של המעבדה לזיהוי פלילי והמשטרה.

20. כל המסמכים אשר הועברו לעיוני ע"י המאשימה הנחשבים כהנחיות פנימיות לצורכי עבודה שוטפת במעבדת ט.א. (להבדיל מתיק העבודה הנוגע לבדיקות הספציפיות שנערכו במקרה דנן), הם מסמכים כלליים, שאינם נוגעים, ישירות, לאישום הספציפי נגד הנאשם. רצון הנאשם לבחון האם המעבדה פעלה בהתאם לנהלים הינה, כאמור, טענה כללית ביותר, ערטילאית, שאינה מצדיקה הכללת החומר במונח "חומר חקירה" ובוודאי שאינה עומדת אל מול האינטרסים החשובים, הנוגדים, האמורים לעיל. פתוחה לנאשם הדרך לפנות למומחה מטעמו אשר יבחן אף הוא את ממצאי המומחית מטעם המאשימה.

לנוכח האמור, הבקשה לקבלת נוהלי העבודה של מעבדת ט.א. במז"פ נדחית. המזכירות תחזיר את המעטפה ובה הנהלים הפנימיים לידי ב"כ המאשימה, ותעביר החלטה זו לצדדים.

ניתנה היום, כ"ט שבט תשפ"ד, 08 פברואר 2024, בהעדר הצדדים.

